

Lichte muziek bij de radio voor Wereldoorlog II

In de beginperiode maakte men bij de radio vanzelfsprekend gebruik van bestaande ensembles uit bioscoop, restaurant en variété. Vele musici uit deze ensembles kwamen daarna in dienst van de Omroepverenigingen. Ook de bioscooporganisten werden overgeheveld (want er werden verschillende cinemaorgels in de studio's gebouwd). Bekende organisten waren Pierre Palla, Joh. Jong, Cor Steyn en Ronald Parker (Leon Gokkes). De grootste radio-orkesten voor lichte muziek bestonden uit ca. vijftig musici. Het kleinste, zeer veel voorkomende ensemble was het trio (viool, cello en piano). Dirigenten waren François Luggens, Nico Treep, Max Tak, Hugo de Groot, Marinus van 't Woud en Piet van den Hurk. Het repertoire bestond uit ouvertures, suites, opera- en operettepotpourri's en salonmuziek, de zgn. genrestukjes; verder muziek uit de balzaal, walsen, polka's enz. Deze muziek werd door arrangeurs of bewerkers zo geïnstrumenteerd, in de zgn. salonorkestuitgave, dat elk nummer pasklaar was voor ensembles van drie tot vijftig en meer.

Veel van het oude repertoire wordt nog wel gespeeld, maar dan vaak opnieuw bewerkt en aangepast aan modernere begrippen. De speeltijden waren lang. Zo speelde in 1930 een kwartet van 12.00-14.00 uur aan een stuk door en kwam later op de dag nog een uur vullen. De ensembles, eerst nog o.a. trio, kwartet, kwintet geheten, kregen al spoedig fantastische namen: *Orvitropia* door de samenstelling uit orgel, viool, trompet en piano, of *Piatrogibas* om dezelfde reden, maar ook *Melodisten*, *Notenkrakers* enz. En toen al gauw onder Engelse invloed: 'boys' en 'girls'. Van het repertoire zijn geschrapt de operapotpourri's van twintig à vijfentwintig minuten en ook potpourri's met allerlei spitsvondige grapjes, bijv. het aan elkaar plakken van een gedeelte van een melodie aan een gedeelte van een geheel andere melodie. Ook muzikale schilderijen, zoals *Fremersberg* en *Slag bij Waterloo*, hoort men niet meer.

In de loop van 1932 kwamen de ensembles met een ritmesectie — piano, gitaar of banjo, drums en slagbas — in de mode. (Men zei slagbas, omdat de bassist inderdaad een klap, 'after beat', op de snaren gaf.) *Flierenfluiters* onder leiding van Hugo de Groot, Ray Forest en Jan van der Horst en *K.R.O.-boys* o.l.v. Piet Lustenhouwer en het orkest van Kovacs Lajos (Louis Schmidt) deden hun intrede. Het repertoire bestond uit one- en two-steps, tango's, ragtimes en bostons en was toen nog veel ook van Duitse oorsprong (operettes van Paul Abraham, Nico Dostal enz.). Men speelde van gedrukte partijen en sprak tijdens de repetitie af, wat elk instrument zou spelen; een soort bewerking bij afspraak. Met deze bands verschenen ook de refreinzangers in de studio (o.a. Leo Fuld, Esther Philipse, Bob Scholte, Jac. Mossel, Albert Klein jr., Albert de Booy enz.). Engels-Amerikaanse bandmuziek, en bands, die zich op dat ene genre toediepen, kwamen daarna (*The Ramblers* o.l.v. Theo Uden Masman, met Sem Nijveen als hot-violist, *Blue Bees* van Bulterman, *Lucky Stars* van Jan Vogel (John Bird), *Decibels* van Eddy Meenk, *Dansorkest* van Hans Mossel enz.). In deze periode ontstonden ook de arrangementen die slechts voor een bepaald orkest werden geschreven. Sommige arrangeurs werden in vaste dienst van een omroepvereniging benoemd, zoals Eddy Noordijk, Dolf Karelsen, Dolf van der Linden.

Door bijvoeging van strijkorkest bij de band ontstonden de amusementsorkesten: *Bravour en Charme* o.l.v. Benedict Silberman, die uitsluitend eigen arrangementen dirigeerde, het *A.V.R.O.-Amusementsorkest* o.l.v. Elzard Kuhlmann (eveneens arrangeur) en het *K.R.O.-Amusementsorkest* o.l.v. Marinus van 't Woud. De arrangementen werden steeds ingewikkelder.

Vocale ensembles heeft ons land vóór Wereldoorlog II weinig gekend. De *Twinklin' Three* hebben zich enkele jaren met succes kunnen handhaven. Populaire violisten waren Boris Lensky en Eddy Walis. Een grote populariteit kregen ook vocalisten, die voor de radio optraden, als Herbert Ernst Groh, Joseph Schmidt e.a. Speciaal voor het operettegenre werden buitenlandse dirigenten geëngageerd: Joseph Holzer en dr. Frieder Weissmann.

Tegenwoordig horen wij niet veel Hongaarse en Hawaiiian muziek meer. Balalaika- en Krontjongmuziek en Kozakkenkoor zijn verdwenen.

G. BRANDJES